

IV. SPRAWOZDANIA I KOMUNIKATY

BADANIA SOCJOLOGICZNE NAD POZYCJĄ SPOŁECZNĄ NAUCZYCIELI SZKÓŁ PODSTAWOWYCH W POLSCE

Badania te stanowią część składową szeroko zakrojonych badań nad pozycją społeczną inteligencji w naszym kraju, prowadzonych przez Zakład Badań Socjologicznych PAN. Termin „pozycja społeczna” rozumiany jest tutaj bardzo szeroko. Najogólniej rzecz biorąc, pozycja społeczna nauczycieli to miejsce zajmowane przez tę grupę społeczno-zawodową w hierarchii klas i warstw społecznych, ich kontakty z przedstawicielami innych kategorii społeczno-zawodowych inteligencji, robotników, chłopów itp. oraz ich własne opinie i poglądy na ich rolę w społeczeństwie, prestiż społeczny itp.

Opracowanie tak postawionego zagadnienia wymagało zebrania bardzo szerokich materiałów w środowisku nauczycieli oraz szeregu materiałów uzupełniających. Postanowiono przyjąć jako zasadniczą, metodę wywiadów opartych na kwestionariuszu bardzo szczegółowym, jednolitym dla wszystkich nauczycieli szkół podstawowych. Kwestionariusz zawierał następujące grupy zagadnień: 1. praca zawodowa i miejsce pracy, 2. wykształcenie, 3. warunki pracy, 4. kierunek kształcenia dzieci, 5. stosunek nauczycieli do przedstawicieli innych grup zawodowych, warstw i klas społecznych. Miejsce nauczyciela w strukturze zawodowej i społecznej społeczności (w opinii nauczyciela), 6. poglądy respondenta na zagadnienie autorytetu nauczyciela w szkole i w społeczeństwie, 7. stan rodzinny, praca zawodowa członków rodziny, 8. warunki mieszkaniowe, dochody i wydatki, 9. życie i zainteresowania kulturalne, naukowe itp., 10. życie towarzyskie, aktywność społeczna i polityczna. W pytaniach dotyczących wszystkich wymienionych zagadnień uwzględniono specyfikę zawodu nauczycielskiego i samych nauczycieli jako grupy społeczno-zawodowej.

Wywiady przeprowadzono z nauczycielami szkół podstawowych wchodzącymi w skład wylosowanej reprezentacji. Losowanie to odbyło się w dwóch etapach: w pierwszym etapie wylosowano spośród 397 powiatów w kraju (stan na 1 stycznia 1959 r.) 60 powiatów wiejskich i miejskich, w drugim — losowane są systematycznie, w miarę realizacji badań w terenie w powiatach, 10 procentowe reprezentacje nauczycieli. Wykorzystane zostają w tym celu pełne wykazy nauczycieli zatrudnionych w szkołach podstawowych, posiadane przez inspektoraty oświaty. Z każdym z nauczycieli wchodzących w skład tak dobranej reprezentacji przeprowadzono szczegółowy wywiad, starając się zdobyć jego życzliwość dla prowadzonych badań oraz zaufanie. Termin i miejsce wywiadu wyznaczał, biorąc pod uwagę możliwości prowadzącego wywiad, sam przyszły respondent. Unikano z zasady dłuższego nakłaniania do wywiadu osób niechętnych do współpracy z nami, zdając sobie sprawę, że zaważyłoby to na wartości samych materiałów. W wypadkach odmowy korzystano z po-

mocy osób wylosowanych dodatkowo. Zachowywano pełną anonimowość materiałów z wywiadów. Wypełniony kwestionariusz, odsyłany natychmiast do Zakładu Badań Socjologicznych PAN, otrzymywał numer ewidencyjny i był włączany do materiałów napływających z wielu powiatów. Należy podkreślić duże, ogólnie rzecz biorąc, zrozumienie i pomoc, na jaką natrafiali nasi współpracownicy w terenie i to zarówno ze strony nauczycieli, jak i władz związkowych i administracji szkolnej. Dużą rolę odegrały tu, bez wątpienia, szerokie poparcie i pomoc udzielona nam przez ZG ZNP oraz odpowiednie pisma (zaświadczenia dla współpracujących z nami) wystawione przez ZG i skierowane w tej sprawie do terenowych ogniw związkowych.

Praktyka wykazała, że szerokość naszych zainteresowań i czas trwania wywiadów (1 — 2 godz.), ogólnie rzecz biorąc, nie wpłynęły ujemnie na kontakty naszych przedstawicieli z indagowanymi i nie obniżyły wartości uzyskiwanych materiałów. Często spotykano wypadki celowego przedłużania wywiadu przez respondentów, którzy uważali, że niektóre zagadnienia dotyczące ich osoby i pracy wymagają dodatkowych wyjaśnień. Ta serdeczna często atmosfera w czasie wywiadu miała duże znaczenie dla naszych współpracowników, przeprowadzających wywiady często w bardzo trudnych warunkach głębokiej prowincji. W pracy terenowej opieraliśmy się przede wszystkim na nauczycielskim aktywie związkowym, wojewódzkim i powiatowym, korzystając ponadto z pomocy kilkusobowej grupy składającej się z socjologów oraz nauczycieli zainteresowanych badaniami i związanych z nami od początku 1959 r. Wszyscy przeprowadzający wywiady zostali szczegółowo poinstruowani co do istoty i celu badań oraz warunków i sposobu przeprowadzania wywiadów. Ponadto zabezpieczono im możliwość korzystania z porad kierującego badaniami, w wypadkach jakichkolwiek trudności czy wątpliwości, na jakie napotykali w pracy. W rezultacie tak zorganizowanej pracy przeprowadzono w terenie (w okresie od 1 stycznia 1959 do 1 kwietnia 1960 r.) około 1000 bardzo szczegółowych wywiadów dotyczących prawie wszystkich aspektów pracy i zawodu nauczyciela szkoły podstawowej w naszym kraju. Jest to w zasadzie połowa planowanej pracy (przewiduje się około 2000 wywiadów). Ponadto zebrano pewną ilość materiałów uzupełniających, przeprowadzając wywiady z inspektorami szkolnymi, kierownikami bibliotek pedagogicznych, działaczami oświatowymi, rodzicami dzieci szkolnych itp.

W pierwszych miesiącach prac objęto badaniami tereny Ziem Zachodnich. Wśród powiatów wylosowanych znalazło się 17 powiatów z terenu tych ziem, woj. opolskie: pow. Kluczbork, Krapkowice, Brzeg; woj. wrocławskie: Wołów, Strzelin, Bystrzyca Kłodzka, Jelenia Góra; woj. zielonogórskie: Zielona Góra (miasto), Słubice; woj. szczecińskie: Wolin, Stargard; woj. koszalińskie: Koszalin (miasto) i Szczecinek; woj. olsztyńskie: Ostróda, Mragowo i Olsztyn (miasto) oraz z woj. gdańskiego — pow. Kwidziń. Przeprowadzono w tych powiatach ogółem 457 wywiadów z nauczycielami. Prace badawcze na terenie Ziem Zachodnich wymagają jeszcze zebrania pewnych materiałów uzupełniających. Niemniej już obecnie można stwierdzić, że materiały uzyskane w wywiadach z nauczycielami Ziem Zachodnich stanowią interesujący i wartościowy materiał socjologiczny, który po opracowaniu może posłużyć, przy niezbędnych zastrzeżeniach dotyczących stopnia jego reprezentatywności, do

wysunięcia pewnych ogólnych wniosków dotyczących sytuacji i warunków pracy szkoły i nauczyciela na Ziemiach Zachodnich. Potwierdzają to pewne dane charakteryzujące przebadaną zbiorowość. 50% nauczycieli, z którymi przeprowadzono wywiady, pracuje na wsiach, 14% w małych miasteczkach, 23% w miastach powiatowych i 13% w miastach wojewódzkich. Około 80% z nich to nauczyciele „szeregowi”, reszta to kierownicy szkół lub zastępcy kierowników. Wśród osób objętych badaniami jest 32,4% mężczyzn (odsetek ten pokrywa się w zasadzie z odsetkiem nauczycieli na Ziemiach Zachodnich). Charakterystyka struktury przebadanej zbiorowości z punktu widzenia innych cech demograficznych i społecznych zbliża się także do tejże charakterystyki ogółu nauczycieli zatrudnionych na Ziemiach Zachodnich. Niestety, konieczność jak najszybszego rozszerzenia badań na pozostałe tereny kraju i szereg bardzo absorbujących prac z tym związanych uniemożliwia obecnie opracowanie tych szerokich i ciekawych materiałów. Jak dotychczas, wykorzystano je do przygotowania kilku referatów, kilku krótkich informacji o badaniach oraz artykułu o czytelnictwie pedagogicznym wśród nauczycieli szkół podstawowych na Ziemiach Zachodnich i pozostałych terenach kraju.

Jan Woskowski

KONFERENCJA TEORETYCZNA SŁUŻBY WIĘZIENNEJ W POZNANIU

Staraniem Wojewódzkiego Komitetu Obchodu 15-lecia Służby Więziennej w Poznaniu odbyła się w Poznaniu w dniu 23 marca 1960 r. Konferencja Teoretyczna Służby Więziennej.

W konferencji wzięli udział przedstawiciele Ministerstwa Sprawiedliwości Centralnego Zarządu Więziennictwa, Centralnych Więzień i innych zakładów karnych, pracownicy niektórych placówek naukowych UAM, reprezentanci sądownictwa, prokuratury i Milicji Obywatelskiej. Obradom przysłuchiwała się liczna grupa studentów psychologii UAM.

W związku z konferencją wydana została jednodniówka poświęcona omówieniu dorobku naszego więziennictwa w ciągu 15-lecia oraz aktualnych zagadnień wykonania kary pozbawienia wolności. Trudno tutaj przedstawić wszystkie myśli zawarte na łamach jednodniówki. Z konieczności ograniczyć się trzeba do wzmianki o niektórych tylko wystąpieniach.

Doc. A. Lewicki (Katedra Psychologii UAM) w artykule *Problemy resocjalizacji pracy w więzieniu* w sposób przejrzysty przedstawił problematykę pracy wychowawczej w więzieniu.

Na zakończenie A. Lewicki stwierdził, że zagadnienie metod pedagogiki kryminalnej w naszym więziennictwie stoi otworem. Autor wyraził pogląd, że nie można ograniczyć się do mechanicznego przenoszenia obcych wzorów, trzeba stworzyć polski system wychowania więziennego. Jednak osiągnięcie tego celu wymaga uprzedniej realizacji następujących warunków: 1. zatrudnienia w więzieniach psychologów (psychopedagogów) o wysokich kwalifikacjach, 2. opracowania odpowiedniej podbudowy teoretycznej opartej na badaniach psychologów, socjologów, pedagogów, psychiatrów i prawników i 3. przyjęcia przez władze więzienne postawy pełnej wiary, że badania naukowe potrafią ostatecznie uporać się ze złem moralnym i przestępczością.

Za koniecznością badań naukowych i to kompleksowych na odcinku więziennictwa opowiedział się też doc. J. Kwiatek (Katedra Pedagogiki UAM) w artykule *O potrzebie badań pedagogicznych w zakładach karnych*.

Bardziej szczegółowym tematem zajął się mgr M. Czerwiec (Centralny Zarząd Więziennictwa). W artykule *System progresywny w więzieniu w Rawiczu* omówił on próbę wprowadzenia w więzieniu w Rawiczu systemu progresywnego. Eksperyment związany był z przygotowaniem projektu nowej ustawy o wykonaniu kary pozbawienia wolności i miał na celu sprawdzenie przydatności systemu progresywnego. Próba trwała od 1957 r. do 1959 r. i objęła przestępców młodocianych najbardziej zdemoralizowanych i niezdyscyplinowanych oraz recydywistów. Więźniowie ci zostali zgrupowani w osobnym oddziale. System progresywny wprowadzono w postaci tzw. małej progresji, która składała się z następujących etapów: po krótkim (miesięcznym) okresie izolacji więźniowie przechodzili do etapu wspólnego odbywania kary, na który składały się dwie fazy, pierwsza — obejmująca doszkalanie ogólne i zawodowe, i druga — przeznaczona na pracę produkcyjną (praktykę w zawodzie). Próba dała w zasadzie (według dotychczasowych danych) wynik pozytywny, gdyż większość spośród warunkowo zwolnionych więźniów wydzielonego oddziału zachowywała się na wolności bez zastrzeżeń. Eksperyment rawicki pozwolił autorowi stwierdzić między innymi, że głównym motorem reedukacji jest aktywizacja więźniów do pracy nad sobą, do walki ze złymi nawykami i wadami charakteru, do samopoprawy oraz że siłą progresji i jej największym walorem nie są ulgi, lecz możliwość uzyskania przedterminowego zwolnienia.

W ramach konferencji uczestnicy wysłuchali trzech referatów. Dr Z. Karpiński (Katedra Prawa Karnego UAM) mówił *O potrzebie badań naukowych w więzieniu*. W szczegółowym referacie prelegent przedstawił problematykę penitencjarną w historycznym rozwoju i wykazał, że przed dzisiejszym wychowawcą więziennym piętrzą się poważne trudności. Trudności te wymagają od personelu więziennego gruntownego i wszechstronnego przygotowania fachowego, a to z kolei stwarza konieczność włączenia się uczonych do badań naukowych w dziedzinie więziennictwa. Ponieważ problematyka pracy służby więziennej jest wysoce złożona, w pracy badawczej powinni wziąć udział przedstawiciele różnych gałęzi nauki, z tym, że badania te powinny być prowadzone zespołowo.

Mgr B. Waligóra (psycholog Centralnego Więzienia w Poznaniu) przedstawił w swoim referacie między innymi szereg konkretnych problemów penitencjarnych oczekujących teoretycznego lub praktycznego rozwiązania. Należą do nich: opracowanie opartej na przesłankach psychologicznych typologii więźniów, ustosunkowanie się do ogólnikowego i nieprzydatnego — zdaniem prelegenta — w więzieniu pojęcia psychopatii, które w sposób często nieuzasadniony pozwala na zrzucenie z personelu wychowawczego odpowiedzialności za resocjalizację jednostek trudnych, problem leczenia alkoholików przebywających w więzieniu, zagadnienie wprowadzenia analizy psychologiczno-pedagogicznej w toku postępowania karnego skierowanego przeciwko przestępcy młodocianemu, sprawa opieki nad zwolnionymi z więzienia. Na uwagę też, zasługuje wysunięty przez autora referatu problem tzw. przez niego „znużenia się siedzeniem w więzieniu”, które zdaje się występować u więźniów między siódmym a dziesiątym rokiem pobytu w więzieniu. W tym okresie krzywa wrażliwości

na odbywanie kary, która dotąd wzrastała i stanowiła okoliczność sprzyjającą procesowi reedukacji, osiąga swój wierzchołek. Przekroczenie tego maksimum prowadzi do zubożenia człowieka na wszystko co go otacza, a jeżeli człowiek pozostaje nadal wrażliwy, to aktywność swoją skierowuje niejako przeciwko procesowi reedukacji.

W referacie *Niektóre problemy warunkowych zwolnień* sędzia W. Celiński (Sąd Wojewódzki w Poznaniu) naświetlił stronę wychowawczą instytucji warunkowego zwolnienia osób odbywających karę pozbawienia wolności oraz przedstawił uwagi, jakie nasuwa nowela z 17 lutego 1960 r. (Dz. U. nr 11, poz. 69).

Po referatach wywiązała się ożywiona dyskusja, w której poruszono najróżniejsze aktualne sprawy naszego więziennictwa. Mówiono o trudnościach i sukcesach. Z głosów w dyskusji można było wywnioskować, że pracownicy służby więziennej świadomi są odpowiedzialnych zadań, które na nich ciąży i że dokładają starań, by trudnym swoim obowiązkiem podołać.

Jak w referatach, tak i w dyskusji wyrażano przekonanie, iż jednym z warunków zapewnienia pomyślnego rozwoju więziennictwa jest nawiązanie ściślejszego kontaktu ze światem nauki. Mgr Sławiński (Centralny Zarząd Więziennictwa) rzucił godną uwagi myśl powołania do życia w Poznaniu rady penitencjarnej, która miałaby nadawać kierunek badaniom naukowym prowadzonym dla potrzeb więziennictwa. Naukowa rada penitencjarna, składająca się z pracowników naukowych reprezentujących dziedziny wiedzy ważne dla więziennictwa, mogłaby stanowić organ konsultacyjny dla aparatu więziennego, mogłaby podejmować inicjatywę badań i kierować nimi, mogłaby stanowić ogniwo najszerzej pojętej współpracy ośrodków naukowych z zakładami karnymi. Byłaby to jedna z doniosłych form współdziałania społeczeństwa z władzami w walce z przestępczością, a włączenie się społeczeństwa do tej walki jest ważnym zagadnieniem chwili obecnej — jak to dobitnie wykazał prof. dr E. S. Rappaport w referacie wygłoszonym na posiedzeniu Ośrodka Badawczego Prawa Karnego Wykonawczego, które odbyło się w dniu 28 lutego 1960 r. w Łodzi.

Leon Tyszkiewicz

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI POZNAŃSKIEGO ODDZIAŁU POLSKIEGO TOWARZYSTWA EKONOMICZNEGO (KWIECIEŃ 1959 — KWIECIEŃ 1960)

Sprawozdanie niniejsze obejmuje okres roku sprawozdawczego 1959/60.

Stan członków w dniu 28 kwietnia 1960 r. wynosił 697 osób i przedstawiał się następująco w podziale na podległe Oddziałowi sekcje, delegatury i koła: Sekcja Ogólnoekonomiczna i Rolniczoekonomiczna w Poznaniu — 254, koła przyzakładowe w Poznaniu — 161, delegatura w Bydgoszczy i koła terenowe — 282. W porównaniu do roku 1958/59 ilość członków wzrosła o 247 osób. co stanowi około 55% wzrostu w stosunku do stanu z roku ubiegłego. Przyczyną tak dużego zwiększenia stanu członków jest ożywiona działalność Zarządu w zakresie tworzenia nowych kół przyzakładowych w Poznaniu, jak i terenowych. W roku sprawozdawczym powstały 4 koła przyzakładowe — HCP, han-

dlowców, finansowców i spółdzielców oraz 2 koła terenowe w Toruniu i Ostrowie Wlkp. Trzeba dodać, że w okresie sprawozdawczym dokonano wielu skreśleń członków z powodu niepłacenia składek przez okres dłuższy niż jeden rok. Dzięki temu kartoteka członków przedstawia stan zaktualizowany.

Działalność odczytowa była szczególnie ożywiona. W roku 1959/60 wygłoszono ogółem 89 odczytów, tj. o 28 więcej niż w roku sprawozdawczym 1958/59, co stanowi około 45-procentowy wzrost. Prelegentami byli pracownicy naukowcy ośrodka poznańskiego, jak i polityki finansowej, kilkakrotnie pracownicy naukowcy z zagranicy oraz miejscowi i zamiejscowi specjaliści praktycy. Tematyka odczytów była dość różnorodna. W Sekcji Ogólnoekonomicznej w przeważającej części wygłaszane były referaty na temat zagadnień teoretycznych ogólnoekonomicznych, jak i teorii finansów. Na szczególne podkreślenie zasługuje również fakt, że w okresie sprawozdawczym zapoczątkowana została seria odczytów regionalnych poświęconych różnym zagadnieniom gospodarczym Wielkopolski, Pomorza i województwa zielonogórskiego. Ogółem wygłoszono pięć odczytów o, powyższej tematyce.

W Sekcji Rolniczoekonomicznej na pierwszy plan wysuwają się odczyty na tematy bezpośrednio związane z zagadnieniami potrzeb stanu i perspektyw rozwoju rolnictwa w Polsce. Drugą wyraźnie zarysowującą się grupę stanowią odczyty o sytuacji rolnictwa i polityce rolniczej w wielu krajach świata.

Ilość odczytów wygłoszonych w poszczególnych sekcjach i kołach w porównaniu do dwóch poprzednich lat ilustruje zestawienie.

Sekcje i koła	Ilość odczytów wygłoszonych			Uwagi
	1957/58	1958/59	1959/60	
Sekcja Ogólnoekonomiczna	12	10	22	} Sekcje zlikwidowano w 1958; 1959
Sekcja Rolniczoekonom.	16	14	23	
Sekcja Polityki Gosp. i Fin.	13	11	—	
Sekcja Statystyki, Demografii i Ewidencji	1	—	—	} Koła powstały w 1959/60
Miejscowe koła przykładowe: HCP	—	—	4	
Handlowców	—	—	2	
Finansowców	—	—	2	
Spółdzielców	—	—	1	
Delegatura w Bydgoszczy	10	5	6	
Koło w Gnieźnie	2	3	4	
„ „ Inowrocławiu	4	3	7	
„ „ Kaliszu	4	8	3	
„ „ Ostrowie Wlkp.	—	—	3	
„ „ Toruniu	—	1	5	} ditto
„ „ Zielonej Górze	1	—	4	
„ „ Włocławku	—	3	—	
(w organizacji)	1	3	3	
Razem	64	61	89	

W kołach terenowych wygłaszano odczyty o różnej tematyce, w zależności od zainteresowań kół, ze szczególnym zwróceniem uwagi na zagadnienia regionalne i polityki gospodarczej. Podkreślić jednak trzeba, że szczególnie dużo odczytów poświęcono zagadnieniom postępu technicznego (około 25% ogółu odczytów w kołach). Akcja ta podjęta została przez Zarząd Oddziału celem przeniesienia do prac Towarzystwa uchwał IV Plenum KC PZPR w sprawie postępu technicznego.

Celem odczytów wygłaszanych w kołach przykładowych było umożliwienie pogłębienia wiadomości w kierunkach specjalnych zainteresowań członków.

Niemalym osiągnięciem Zarządu było zorganizowanie Sesji Spółdzielczości Wiejskiej. Sesja objęła swym zakresem zagadnienia spółdzielczości zaopatrzenia i zbytu, kredytowej, mleczarskiej, ogrodniczej i produkcyjnej. Celem Sesji była wymiana poglądów między przedstawicielami nauki a działaczami spółdzielczymi na najbardziej istotne i zarazem najbardziej dyskusyjne problemy, jakimi niewątpliwie są: rola spółdzielczości w gospodarce planowej, zagadnienia badań naukowych i nauczania spółdzielczości, ustawodawstwo spółdzielcze i problemy ekonomiczne przedsiębiorstwa spółdzielczego.

Z inicjatywy Sekcji Rolniczoekonomicznej przy współudziale Oddziału Technologii Rolnej i Katedry Ekonomiki Rolnictwa Wyższej Szkoły Rolniczej w Poznaniu zorganizowana została w dniach 13 i 14 V Sesja Naukowa poświęcona techniczno-ekonomicznym perspektywom zwiększenia bazy paszowej.

Na specjalną uwagę zasługuje działalność wydawnicza Oddziału. Celem wydawnictw Poznańskiego Oddziału PTE jest rozpowszechnianie prac naukowych i fachowych poznańskiego ośrodka ekonomicznego. Ilość pozycji wydanych w roku 1959/60 przekracza ogólną ilość wydanych prac w ramach akcji wydawniczej Oddziału. Realizacja planu wydawniczego przedstawia się następująco: seria „Roczniki i sprawozdania”, tom V — Zagadnienia Międzynarodowych Targów, Materiały sesji specjalnej odbytej 16—17 maja 1958 r., ark. wyd. 10, 25 nakład 1000 egz.; tom VI — rocznik 1958/59 poświęcony jubileuszowi Edwarda Taylora, ark. wyd. 30, 25 nakład 1000 egz.; seria „Rozprawy i monografie” nr 3 Wacław Wilczyński — *Podstawowe kierunki współczesnej teorii konkurencji*, nr 4 — Józef Zajda — *Zagadnienie przebudowy systemu finansowego gospodarki narodowej*, nr 5 — Zbigniew Czerwiński — *Zarys teorii programowania liniowego* (w przygotowaniu), oraz nr 6 — *Położenie ekonomiczne i rola rzemiosła wielkopolskiego w latach 1918—1939* (w przygotowaniu).

Realizacja planów wydawniczych napotyka jednakże na ciągłe trudności natury finansowej. Zasada samoopłacalności w odniesieniu do prac wydawanych w serii „Rozpraw i monografii” wymaga pewnych funduszy obrotowych, którymi Oddział Poznański nie dysponuje. Seria „Roczników i sprawozdań” wymaga dotacji ze strony władz centralnych i terenowych, instytucji naukowych i przedsiębiorstw, o które wystąpiono. Niestety, tylko w nielicznych przypadkach były one pozytywnie rozpatrzone.

Bieżący rok szkolny oznacza największe ożywienie akcji szkoleniowej prowadzonej przez Dyрекcję poznańską. Dotyczy to zarówno ilości kursów, jak i uczestników. Również różnorodność typów kursów osiągnęła, jak dotąd, poziom najwyższy. W semestrze zimowym 1959/60 z ogólnej ilości 38 kursów (w tym również kursokonferencje) zostało zakończonych 12 kursów i kurso-

konferencji. Obecnie jest w toku 26 kursów różnego typu, o łącznej ilości 1123 słuchaczy. W stadium organizacji są cztery kursy, a między innymi; konwersatorium ekonomiczne dla absolwentów studiów ekonomicznych i prawnych. Celem konwersatorium ma być uzupełnienie i zaktualizowanie uzyskanej przez nich na studiach wiedzy ekonomicznej. Przedmiotem wykładów będą najnowsze kierunki rozwoju teorii ekonomicznej w krajach kapitalistycznych oraz socjalistycznych.

Celem zabezpieczenia właściwego poziomu nauczania w zakresie dyscyplin ogólnych zorganizowano naradę dydaktyczną z wszystkimi wykładowcami. Dyrekcja jest żywo zainteresowana prawidłowym pod względem naukowym i metodycznym naświetlaniu zagadnień ekonomicznych.

Pod koniec roku sprawozdawczego udało się nawiązać kontakt z Towarzystwem Rozwoju Ziem Zachodnich. TRZZ gotowe jest udzielić poparcia finansowego na rozszerzoną akcję odczytową w Zielonej Górze i Pile w zamian za pomoc w zorganizowaniu akcji odczytowej na terenie Wielkopolski na temat Ziem Zachodnich. Należy przypuszczać, że współpraca rozwinie się pomyślnie w roku następnym. Zarząd Oddziału spodziewa się, że współpraca przyniesie duże obustronne korzyści. Nawiązano również współpracę ze Stowarzyszeniem Absolwentów Ekonomistów UAM w Poznaniu i ze Stowarzyszeniem Absolwentów WSH, AH i WSE w Poznaniu. Członkowie wymienionych Stowarzyszeń biorą udział w organizacji prac Ośrodka Konsultacji Gospodarczej, a poza tym Stowarzyszenie Absolwentów Ekonomistów UAM wzięło udział w organizacji uroczystości jubileuszowej dla uczczenia 50-lecia pracy naukowej prof. dra Edwarda Tylora, która odbyła się w dniu 12 grudnia 1959 r.

Na podkreślenie zasługuje również opracowanie ankiety w sprawie nomenklatury zawodu ekonomisty. Akcja ta została zakończona odpowiednim memoriałem dla Zarządu Głównego.

Nie można także pominąć następującego faktu. Z początkiem roku akademickiego 1959/60 rozpoczęto regularnie co dwa miesiące wydawanie biuletynów dla członków Oddziału w formie jednolitej, zawierającej bieżące informacje o pracach Oddziału itp.

Z przeprowadzonej analizy działalności Oddziału wynika, że rezultaty osiągnięte w roku sprawozdawczym są dobre, a nawet znacznie większe niż w roku poprzednim. Trzeba jednak podkreślić, że wyniki te mogłyby być lepsze, gdyby Zarząd w dostateczny sposób wykorzystał istniejące w ośrodku poznańskim możliwości. I tak mankamentem w zakresie organizacji pracy Zarządu było niedostateczne wciągnięcie do współpracy ekonomistów z innych uczelni poznańskich, jak i specjalistów, praktyków ekonomistów zajmujących odpowiedzialne, kierownicze stanowiska w życiu gospodarczym.

Zenobia Knakiewicz

ROZPRAWA DOKTORSKA
ZAST. PROF. MGRA ZYGMUNTA SZYMCZAKA

Dnia 1 kwietnia 1960 r. w WSE w Poznaniu zast. profesora mgr Zygmunt Szymczak zakończył przewód doktorski obroną pracy pt. *Złoty w gospodarce*

Polski w latach 1924—1939. Promotorem był prof. dr Jan Zdzitowiecki, recenzentami: prof. dr Wacław Fajans oraz doc. dr Zbigniew Jaśkiewicz.

Studia ekonomiczne rozpoczął prof. Szymczak w Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu w roku akad. 1926/27, a kończył w roku 1930/31. Egzaminy dyplomowe składał w styczniu 1932 r., pisząc wymagane wówczas prace klauzuralne z prawa handlowego u prof. dra Sułkowskiego oraz z analizy bilansów u prof. dra Witolda Skalskiego. Pracę magisterską na temat *Komis towarowy i bankowy w ujęciu przepisów prawnych i podatkowych oraz księgowych* złożył w początkach 1947 r.

Droga prof. Szymczaka do kariery naukowej była trudna i urozmaicona. Pracę zaczął wcześniej, bo już w 17 roku życia, zmuszony do niej ciężkimi warunkami materialnymi. Pracował od roku 1924 w Łodzi w fabryce pończoch, a następnie w administracji Sądu Okręgowego tegoż miasta. Od roku 1927 kontynuował pracę zarobkową w Poznaniu, a w rok później zaczął pracować w Państwowym Banku Rolnym, w którym przebywając przeszło 22 lata, zajmował kolejno stanowiska aż do dyrektora włącznie. W międzyczasie w latach 1932—1938, jako starszy asystent wolontariusz poświęcił się zajęciom pedagogicznym pod kierunkiem prof. dra Witolda Skalskiego w Katedrze Rachunkowości i Analizy Bilansów. Jednocześnie rozwijał swoje uzdolnienia dydaktyczne, wykładając i kierując kursami prowadzonymi przez Związek Księgowych w latach 1935—1938, a następnie kontynuował te zajęcia w Warszawie w latach 1938—1944 na 2-letnim Studium dla Księgowych Rzeczoznawców. Poza tym w latach 1934—1938 był zaprzysiężonym rzeczoznawcą w sprawach rachunkowości i finansów przy Sądzie Apelacyjnym w Poznaniu, następnie w latach 1939—1944 przy Izbie Przemysłowo-Handlowej w Warszawie, a od roku 1945 do 1950 przy Izbie Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu. Przez cały okres, od roku 1937 do roku 1944, przebywając w Warszawie, był członkiem Komitetu Naukowego Związku Księgowych w Polsce.

Od roku 1951 przeszedł na stałe do pracy w wyższym szkolnictwie ekonomicznym, prowadząc od roku 1945 do 1950 wykłady zleczone w ramach Katedry Rachunkowości, a 1 września tegoż roku otrzymał nominację na zastępcę profesora i kierownika Katedry Bankowości (przemianowanej później na Katedrę Obiegu Pieniężnego). Po likwidacji tej Katedry został kierownikiem Zakładu Bankowości.

Lata pracy na Uczelni wypełniły mu poza zajęciami naukowymi i dydaktycznymi liczne i mocno absorbujące prace administracyjne oraz społeczne.

Od roku 1954 był prodziekanem Wydziału Finansów, a następnie dziekanem. W roku 1956 był współorganizatorem Wydziału Ogólnoekonomicznego, a od roku 1958 jest prodziekanem tegoż Wydziału dla kierowania Studiami Zaocznymi.

Równoległe z pracami zawodowymi, od wczesnej młodości aż do chwili obecnej, brał czynny udział w pracach społecznych, zajmując stanowiska kierownicze. Okres powojenny zastał go na stanowisku prezesa Zarządu Stowarzyszenia Absolwentów WSH i AH, w latach 1946—1949. W Stowarzyszeniu Księgowych w Polsce pracował od roku 1932. Obecnie jest przewodniczącym Zarządu Oddziału tegoż Stowarzyszenia w Poznaniu, członkiem Zarządu Głównego w Warszawie oraz przewodniczącym Państwowej Komisji Egzaminacyjnej dla biegłych księgowych (dla czterech województw oraz miasta Poznania).

Jako pracownik naukowy jest czynnym członkiem Związku Nauczycielstwa Polskiego, zajmując od roku 1951 do chwili obecnej różne stanowiska (przewodniczącego Zarządu, przewodniczącego Komisji Rewizyjnej i przewodniczącego Kasy Zapomogowo-pożyczkowej). Jest poza tym członkiem Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, będąc przez szereg lat przewodniczącym Sekcji Finansów i od 5 lat dyrektorem Roczego Wyższego Studium Ekonomicznego. Równocześnie od roku 1956 jest członkiem Wojewódzkiej Komisji Planu Gospodarczego i Budżetu i od roku 1959 członkiem Wojewódzkiego Zespołu Koordynacyjnego.

W tym długim i pracowitym okresie prof. Z. Szymczak publikował szereg artykułów, recenzji i sprawozdań. Ostatnio ukazała się nakładem WSE w Poznaniu przygotowana przez niego praca monograficzna na temat stosunków gospodarczo-pięniężnych w Polsce w latach międzywojennych.

Ten krótki przegląd zajęć świadczy o wielkiej aktywności i pracy, którą prowadził i prowadzi prof. Z. Szymczak, o nabytym dużym doświadczeniu w zakresie zagadnień ekonomicznych oraz o jego pełnej gotowości postawie obywatelskiej.

Podjmując pracę na temat stosunków pieniężnych w Polsce w okresie międzywojennym zdawał sobie autor w pełni sprawę zarówno z dużych trudności przy jej opracowywaniu, jak też i ważkości samego zagadnienia. Trudności były dwójakiego rodzaju: 1. sam temat wymagał bardzo syntetycznego ujęcia, a to z kolei pociągało za sobą konieczność zaznajomienia się z olbrzymim materiałem faktograficznym, niezbędnym dla wyrobienia sobie względnie obiektywnego sądu o okresie, odnośnie do którego brak było, jak dotychczas poważnych i gruntownych opracowań tego właśnie rodzaju, 2. wojna dokonała zniszczenia w naszych bibliotekach i archiwach, trzeba więc było dużego wysiłku, ażeby zgromadzić materiały źródłowe. Mimo wielkich starań nie osiągnął autor w pełni tego, co zamierzał.

Praca obejmuje trzy okresy: pierwszy to lata 1924—1929, drugi — lata 1930—1935 i ostatni okres 1936—1939. One też stanowią przedmiot trzech zasadniczych rozdziałów pracy (II, III i IV). Rozdział I ma charakter wprowadzający, rozdział V zaś sumuje wnioski wynikające z wywodów każdego z rozdziałów.

Przyjęcie podziału na wspomniane okresy ma swoje uzasadnienie merytoryczne. Lata 1924—1929 były czasem zmagania o utrwalenie systemu pieniężnego w Polsce, a jednocześnie po roku 1927 okresem pewnej stabilizacji gospodarczej. Okres drugi, lata 1930—1935, był w swej zdecydowanej większości okresem kryzysowym oraz terenem (w latach 1934—1935) zdecydowanie deflacyjnej polityki Banku Polskiego. Ocenie tej polityki poświęcona jest znaczna część rozdziału III. Okres trzeci 1936—1939, to lata niewątpliwego ożywienia gospodarczego (szczególnie po roku 1937). Istotne osiągnięcia autora zawarte są w wypowiedziach końcowych, gdzie doszedł on do wniosku (co ma bezsprzecznie duże znaczenie teoretyczne), że problem wartości pieniądza, a więc jego względnie stałej siły nabywczej, jest wynikiem przede wszystkim pewnego określonego stanu równowagi ekonomicznej, a nie zależy w pierwszym rzędzie od stopnia procentowego pokrycia emisji zapasami dewizowokruszczowymi. To stwierdzenie jest w pełni słuszne właśnie w okresie niedoskonałej konkurencji i coraz większego usztywniania formy gospodarki kra-

jów rozwijających się. Wniosek zgodny jest także z koncepcją dochodowej teorii pieniądza.

Obraz nie byłby pełny, gdybyśmy pominęli usterki. Przypisać je można jednak w dużym stopniu brakom pełnego materiału statystycznego (np. brak szacunku produktu globalnego, a dochód narodowy przedstawiony jest jedynie w wielkościach przybliżonych). To spowodowało pewną niekompletność dokumentacji.

I jeszcze uwaga końcowa. Praca prof. Z. Szymczaka posłuży niewątpliwie jako cenne źródło wiadomości dla studentów, którzy okres lat międzywojennych traktują już w pełni jako historię.

Julian Popiel

ROZPRAWA DOKTORSKA ZAST. PROF. MGRA JÓZEFA RUTKOWSKIEGO

W dniu 14 maja 1960 r. odbyło się posiedzenie Rady Wydziału Ogólnoeconomicznego WSE w Poznaniu poświęcone obronie pracy doktorskiej mgra Józefa Rutkowskiego pt. *Polityka pieniężno-kredytowa jako forma interwencji państwowej we współczesnym kapitalizmie*.

Promotorem pracy był doc. dr Janusz Wierzbicki, recenzentami — prof. dr Jan Czarkowski i doc. dr Józef Popkiewicz.

Na wstępie Dziekan Wydziału prof. dr W. Rusiński podał krótki życiorys kandydata ze szczególnym podkreśleniem jego pracy dydaktyczno-naukowej. Mgr J. Rutkowski urodził się 8 listopada 1922 r. w pow. tureckim. Świadectwo dojrzałości uzyskał w 1946 r. w Państwowym Liceum w Turku. W roku 1949 ukończył studia w szczecińskim oddziale Akademii Handlowej w Poznaniu. Stopień magistra uzyskał w Akademii Nauk Politycznych w Warszawie. Od 1948 r. pełnił funkcję asystenta w Katedrze Ekonomii Politycznej Akademii Handlowej w Szczecinie. Od 1950 r. jest kierownikiem Katedry Ekonomii Politycznej w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Szczecinie, uzyskując w międzyczasie tytuł zastępcy profesora. Funkcję tę pełni do chwili obecnej w Politechnice Szczecińskiej na Wydziale Inżynieryjno-Ekonomicznym. W latach 1952—1960 opublikował w czasopismach i zeszytach naukowych 9 artykułów, 2 referaty oraz 10 recenzji, przeglądów i not bibliograficznych, oprócz tego opracował przy współudziale asystentów 4-tomowy skrypt z ekonomii politycznej i 3 mniejsze wydawnictwa skryptowe, ponadto publikował artykuły na tematy organizacji nauki i nauczania, popularnonaukowe i publicystyczne.

W autoreferacie mgr J. Rutkowski zapoznał zebranych z najważniejszymi tezami swej rozprawy. Głównym problemem pracy jest realizacja celów interwencji państwowej przy pomocy polityki pieniężno-kredytowej w Wielkiej Brytanii, Francji, NRF i USA. Bada on w szczególności efektywność polityki pieniężno-kredytowej wobec popierania wzrostu gospodarczego, regulowania koniunktury i zwalczania inflacji w okresie powojennym. W wyniku prowadzonych rozważań autor dochodzi do wniosku, że interwencjonizm państwowy prowadzony przy pomocy tradycyjnych narzędzi polityki pieniężno-kredytowej okazuje się mało skuteczny. Wynika to z faktu, że państwo ka-

pitalistyczne nie posiada bezpośredniego wpływu na przebieg procesów gospodarczych oraz z właściwości samego ustroju kapitalistycznego.

W recenzjach i w dyskusji, w której brali udział prof. dr E. Taylor, prof. dr J. Górski, doc. dr S. Kruszczyński, zast. prof. dr W. Wilczyński oraz zast. prof. dr Z. Narski, wysunięto szereg uwag krytycznych, jak i podkreślających zalety pracy. Między innymi zarzucano autorowi, że ogranicza się do wyjaśnienia zagadnienia interwencjonizmu głównie od strony historyczno-opisowej, analizując tylko powierzchownie teoretyczne przesłanki ekonomiczne, które stanowią podstawę interwencjonizmu państwowego w zakresie polityki monetarnej. Nie zgadzano się z autorem, że głównym celem polityki monetarnej może być jednoczesna walka o pełne zatrudnienie i walka przeciw inflacji, gdyż te dwa cele mogą się częściowo wykluczać. Zwrócono także uwagę na deklaratywność niektórych stwierdzeń. Z kwestii terminologicznych wysunięto wątpliwości co do sposobu posługiwania się przez autora takimi określeniami, jak finansowanie i kredytowanie oraz kryzys i recesja.

Recenzenci jak i dyskutanci podkreślili z drugiej strony także duże walory pracy. Przede wszystkim z dużą aprobatą spotkał się sam temat pracy, który skłonił autora do gruntownego przeanalizowania sytuacji w powojennym kapitalizmie przy rozpracowaniu problemu, który dotychczas był tylko fragmentarycznie omawiany w literaturze marksistowskiej. Analizę swoją opiera na konkretnych materiałach zaczerpniętych z oficjalnych źródeł statystycznych i sprawozdawczych oraz na szerokiej literaturze przedmiotu. W sumie stwierdzono, że przedstawiona przez mgr J. Rutkowskiego praca może po opublikowaniu stanowić wartościową pozycję w piśmiennictwie ekonomicznym Polski.

Na wszystkie zarzuty i zapytania autor pracy udzielił obszernych i interesujących odpowiedzi popartych faktami i opiniami wyrażanymi w piśmiennictwie.

Rada Wydziału jednomyślnie przyjęła pracę w charakterze doktorskiej i powzięła uchwałę o nadaniu mgr J. Rutkowskiemu tytułu doktora nauk ekonomicznych.

Emilia Denek

WYSTAWA „15 LAT UNIwersYTETU IM. A. MICKIEWICZA W POZNANIU W SŁUŻBIE NAUKI, REGIONU I ŚRODOWISKA”

Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu włączył się do obchodu 15 rocznicy wyzwolenia Wielkopolski spod okupacji hitlerowskiej i powstania władzy ludowej. Ważnym elementem tego obchodu była wystawa, którą zorganizowano na podstawie uchwały Senatu z dnia 4 stycznia 1960 r.

Wystawę przygotował zespół pracowników Biblioteki Głównej UAM.

Scenariusz wystawy obejmował wszystkie dziedziny życia uniwersyteckiego. Chodziło bowiem o ukazanie zasadniczych elementów działania Uniwersytetu. Tak więc obok podstawowego członu wystawy, jakim były pokazane w szerokim wyborze prace napisane przez profesorów i asystentów Uniwersytetu, ekspozycja obejmowała również zagadnienia, związane z działalnością organizacji młodzieżowych, różnych administracyjnych komórek Uni-

wersytetu oraz podstawowe czynniki perspektywicznego planu rozwoju UAM w latach 1960—1965.

Wystawa pt. „Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu w służbie nauki, regionu i środowiska — 1945—1960”, była doskonałą ilustracją tezy o prężnym rozwoju szkół wyższych oraz ich poważnym udziale w procesie przeobrażeń, jakie dokonały się w Polsce Ludowej na przestrzeni ostatnich 15 lat.

Uniwersytet Poznański nie miał przy tym łatwego startu. Obok zniszczeń materialnych, Uniwersytet poniósł duże straty ludzkie.

Na przestrzeni lat 1945—1959 mury Uniwersytetu im. A. Mickiewicza opuściło 8873 absolwentów ze stopniami magistrów, lekarzy i inżynierów. Doktoraty w analogicznym okresie uzyskało 841 osób.

Wystawa pokazała w całej rozciągłości, że Uniwersytet Poznański przeżywał w tym okresie szybki proces rozwoju oraz że szkoła ta wniosła duży wkład do nauki i kształcenia inteligencji ludowej. Ilustruje to m. in. ekspozycja Wydziału Prawa. W roku akademickim 1959/60 na tym Wydziale istniało 17 katedr oraz 19 zakładów. Kadra pracowników składała się z 32 samodzielnych oraz 42 pomocniczych pracowników nauki. Liczba studentów stacjonarnych wynosiła 688 osób. W latach 1945—1959 na Wydziale tym dyplomy magisterskie uzyskało 2623 absolwentów.

Pracownicy naukowcy ogłosili szeregiem prac, które mają znaczenie dla praktycznego działania różnych organów władzy państwowej oraz potrzeb kształtowania postawy społeczno-politycznej naszego społeczeństwa w zakresie zagadnień istoty naszego ustroju i sytuacji międzynarodowej, szczególnie w kwestii niemieckiej.

Według obliczeń prof. K. Kolańczyka pracownicy Wydziału Prawa na przestrzeni lat 1945—1958 ogłosili w sumie 3235 arkuszy różnych publikacji. Jeśli chodzi o liczbę pozycji, to przedstawiają się one następująco: książek opublikowano w tym czasie 97 (1868 ark.), artykułów naukowych — 501 (607 ark.), recenzji i polemik — 242 (9 ark.), skryptów — 49 (666 ark.). Dużą aktywność w pracy naukowej wykazali młodzi pracownicy nauki. Uwidacznia to fakt, że np. na liczbę 97 opublikowanych książek 25 napisali pomocniczy pracownicy, a na 501 opublikowanych artykułów, 186 ogłosili asystenci i adiunkci; na ogólną liczbę 242 recenzje 53 napisali także pomocniczy pracownicy nauki, a spośród 49 skryptów autorami 16 są również pracownicy tej kategorii. Świadczy to o tym, że wydział ma wielkie możliwości rozwoju, tak w dziedzinie organizacyjnej, jak naukowo-dydaktycznej.

Obecnie Wydział Prawa posiada także poważnie rozbudowane studia dla pracujących. Przedstawia to tabela na s. 308 (rok akademicki 1959/60).

Na studia dla pracujących Wydziału Prawa UAM przyjmowani są kandydaci zamieszkujący w województwach: poznańskim, szczecińskim, gdańskim bydgoskim i koszalińskim.

Pracownicy Wydziału Prawa mają niełatwe zadanie. Obok prowadzenia zajęć dydaktycznych na studiach stacjonarnych, prowadzą wykłady i ćwiczenia także na studium zaocznym. Sytuacja taka jest jednak prawidłowa, gdyż w ten sposób jest zapewniona ścisła więź między dwoma formami nauczania na tym Wydziale. Zachowuje się także w ten sposób odpowiednio wysoki poziom nauczania.

Wydział wykazuje duże zainteresowanie studiami zaocznymi, a jego pracownicy starają się o zapewnienie im odpowiedniego poziomu. W tym celu uruchomiono punkty konsultacyjne w Szczecinie i Gdańsku. Są one finansowane przez prezydya zainteresowanych wojewódzkich rad narodowych. Zajęcia w tych dwóch punktach konsultacyjnych odbywają się raz w tygodniu, a udział w nich biorą studenci zamieszkali na terenie tych województw. Dla studentów zamieszkałych na terenie Poznania odbywają się także wieczorowe zajęcia raz w tygodniu.

Rok stu- diów	Ogółem stu- dentów	— Resort —				Pochodzenie społeczne				Przyna- leżność do PZPR w %
		Min. Spraw.	M. O.	R. N	Inne	robot.	chłop	int. prac.	inne	
I	216	26	34	45	111	98	23	79	16	41
II	161	25	25	23	74	71	24	42	24	40
III	110	18	16	14	62	52	23	26	9	54
IV	130	27	17	12	74	55	20	43	12	55
V	125	25	12	16	72	62	21	37	5	43

Zakres działania naukowego i dydaktycznego Wydziału Prawa, jak również innych wydziałów Uniwersytetu im. A. Mickiewicza, wzrasta systematycznie.

Wystawa wykazała, iż Uniwersytet im. A. Mickiewicza na przestrzeni ostatnich 15 lat przejawiał wszechstronną działalność, że ściśle powiązany jest z procesami przeobrażeń socjalistycznych, jakie dokonują się w naszym kraju, oraz że w służbie nauki, regionu i środowiska, Uczelnia ta odgrywa czołową rolę w środowisku poznańskim, stając się konsekwentnie szkołą wyższą typu socjalistycznego.

Stanisław Kubiak

KONTAKTY NAUKOWE WSE W POZNANIU Z ZAGRANICĄ

1. POBYT W POZNANIU REDAKTORA G. BURGERA

W dniu 18 marca 1960 r. przebywał w Poznaniu Günter Bürger, redaktor wychodzącego w NRD czasopisma „Der Aussenhandel”. Był on gościem WSE oraz Oddziału PTE w Poznaniu. Wygłosił odczyt na temat aktualnych zagadnień handlu zagranicznego NRD. Zagadnienia omawiane w referacie wywołały ożywioną dyskusję.

W pierwszym rzędzie prelegent zwrócił uwagę na rolę i znaczenie handlu zagranicznego przy likwidacji dysproporcji, które wystąpiły w NRD bezpośrednio po drugiej wojnie światowej. Handel zagraniczny przyczynił się do odbudowy przemysłu, który z kolei spowodował dalszy rozwój handlu wewnętrznego i zagranicznego. Świadczą o tym wymownie następujące cyfry: w 1950 r. cały obrót handlu wewnętrznego i zagranicznego wynosił 3,5 mld rubli, w 1958 r. wzrósł do 14,27 mld rubli, przy czym eksport wynosił 7,56 mld rubli, a import 6,72 mld rubli.

Piąty Kongres Socjalistycznej Partii Jedności postawił przed handlem zagranicznym NRD szereg poważnych zadań, które mają na celu przyspieszenie tempa rozwoju całej gospodarki narodowej. Zadania te NRD wypełnia przez ciągłe rozszerzanie stosunków gospodarczych z krajami socjalistycznymi. Głównym partnerem jest Związek Radziecki (roczna wymiana osiąga 45% ogólnej wymiany NRD), a następnie Czechosłowacja, Polska, Chiny, Węgry, Bułgaria i Rumunia. Podstawą eksportu NRD jest przemysł obróbki metali i przemysł chemiczny.

Szczególnie interesująca dla nas jest współpraca między NRD a Polską. Wymiana towarowa między tymi krajami zajmuje poważne miejsce w obrocie z zagranicą w obu wymienionych państwach — eksport z NRD do Polski wynosił w 1958 r. 575 mln rubli. Należy zwrócić także uwagę na techniczno-naukową współpracę NRD i Polski, polegającą na wymianie naukowców, doświadczeń między zakładami oraz wypracowywaniu i dostarczaniu dokumentacji technicznej. Formy współpracy między tymi państwami zostały rozszerzone w 1957 r. umową w sprawie wydobycia węgla brunatnego w Turowie i Koninie. W pierwszych dniach marca br. podpisano umowę między Polską a NRD, która przewiduje powiększenie rocznego obrotu towarowego o 30% w stosunku do umów z lat 1958—1960.

NRD nie ogranicza się tylko do wymiany z państwami socjalistycznymi lecz stara się również nawiązać i rozwijać stosunki gospodarcze z rynkiem kapitalistycznym. W 1958 r. obrót z państwami kapitalistycznymi wynosił 2,105 mld rubli, w 1959 r. wzrósł o 10%. Wśród kontrahentów tego obozu na pierwszym miejscu znajduje się NRF. Poza NRF poważnymi partnerami w wymianie zagranicznej są: Indie, Indonezja i Zjednoczona Republika Arabska, którym NRD dostarcza przede wszystkim urządzenia przemysłowe, maszyny i produkty chemiczne (co ma niewątpliwie duże znaczenie dla krajów zacofanych gospodarczo), otrzymując w zamian typowe dla tych krajów produkty, jak bawełnę, kawę, herbatę.

Plan siedmioletni NRD przewiduje dalszy rozwój handlu zagranicznego. Zaplanowano, że w 1965 r. obroty z krajami socjalistycznymi wyniosą 25 mld DM, a z krajami obozu kapitalistycznego 6 mld DM. Wykonanie zadań w zakresie handlu zagranicznego niewątpliwie przyczyni się do dalszego rozwoju gospodarczego NRD i wszystkich państw związanych z nią węzłami współpracy gospodarczej.

E. D.

2. POBYT W POZNANIU PROFESORA DRA L. J. ZIMMERMANA

W dniach 20—23 kwietnia przebywał w Poznaniu na zaproszenie Rektora i Senatu Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu prof. zw. Instytutu Studiów Socjalnych (Institute of Social Studies) w Hadze (Holandia) dr L. J. Zimmerman.

Prof. Zimmerman w czasie swego pobytu odbył dwa wykłady w ramach WSE oraz wygłosił odczyt w Sekcji Ogólnoekonomicznej PTE na temat postępu gospodarczego w krajach biednych i bogatych. Na wstępie referent odróżnił trzy podstawowe pojęcia: wzrostu gospodarczego (economic growth), rozwoju gospodarczego (economic development) oraz postępu gospodarczego

(economic progress). Zajął się on następnie teorią postępu gospodarczego. W szczególności referent omówił problem przeciętnej rocznej stopy przyrostu dochodu narodowego na głowę ludności w długich okresach czasu (głównie lata 1913—1959). Z tego też punktu widzenia omówił przyrost dochodu na głowę ludności w krajach bogatych (rozwiniętych) i biednych (nierozwiniętych). Wskazał, że kraje rozwinięte, zarówno europejskie, jak i zamorskie, charakteryzowały się przeciętnym rocznym przyrostem w wysokości 1,2%, natomiast pozostałe kraje nie wykazywały żadnego przyrostu. W związku z tym w ostatnim półwieczu zwiększyła się rozpiętość między dochodami na głowę ludności między krajami biednymi i bogatymi. Przeciętne inwestycje netto w krajach biednych nie przekraczały w okresie badanym 5% w stosunku do dochodu narodowego, natomiast w krajach rozwiniętych przekraczały 12%. Jest rzeczą charakterystyczną, że w krajach nierozwiniętych 50% inwestycji pochłaniały nakłady na budownictwo mieszkaniowe, które z punktu widzenia rozwoju gospodarczego są nieekonomiczne. W krajach socjalistycznych rozwój ekonomiczny uzasadnia autor między innymi niższymi inwestycjami mieszkaniowymi. Zwrócił uwagę na niewymieralne często korzyści społeczne dalszego rzędu, związane z uprzemysłowieniem i tworzeniem infrastruktury w danym rejonie. Jedyłą drogę postępu gospodarczego widzi prof. Zimmerman w intensywnym uprzemysłowieniu bez względu na sposób jego realizacji (inflacja, pomoc z zewnątrz, akumulacja pierwotna).

Na tle postawionych przez prof. Zimmermana tez wywiązała się ożywiona dyskusja, w której między innymi poruszano problemy używanej przez referenta terminologii, kwestię roli srebra pochodzącego z nowo odkrytych złóż amerykańskich w uprzemysłowieniu zachodniej Europy, znaczenie korzyści płynących z eksploatacji kolonii, problemy metodyczne związane z obliczaniem i porównywaniem zaprezentowanych przez prelegenta wskaźników, znaczenie rozwoju spożycia dla postępu gospodarczego oraz sprawę dysproporcji gospodarczych we Włoszech Północnych i Południowych (plan Vanoniego).

R. G.

3. POBYT W POZNANIU DOCENTA M. PETROWA

W dniach od 2 do 8 maja 1960 r. przebywał w Poznaniu jako gość Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu docent Marin Petrow z Katedry Ubezpieczeń Instytutu Finansowo-Ekonomicznego w Swisztowie (Bułgaria). Wizyta doc. M. Petrowa odbyła się w ramach wymiany kulturalnej między Bułgarią a Polską. Doc. M. Petrow kontaktował się z władzami Uczelni, kierownikami katedr, zwiedził Bibliotekę Główną WSE oraz uczestniczył w konferencjach różnych instytucji w Poznaniu. W rozmowach z rektorem prof. drem Zbigniewem Zakrzewskim, prorektorem prof. drem Józefem Górskim, kierownikiem Katedry Ubezpieczeń, doc. drem Lucjanem Pokorzyńskim oraz innymi pracownikami Katedry Ubezpieczeń poruszane były interesujące doc. M. Petrowa tematy w zakresie nauki i nauczania w wyższych uczelniach ekonomicznych, a szczególnie w zakresie specjalizacji ubezpieczeniowej.

Na konferencjach w Dyrekcji Wojewódzkiego Państwowego Zakładu Ubezpieczeń w Poznaniu i w Wojewódzkim Zarządzie Rent i Opieki Społecznej w Poznaniu doc. M. Petrow dzielił się doświadczeniami w zakresie dy-

daktyki i praktyki ubezpieczeniowej w Bułgarii i uzyskał szereg informacji na temat organizacji, techniki i funkcjonowania ubezpieczeń majątkowych, osobowych i społecznych w Polsce. Doc. M. Petrow interesował się szczególnie zagadnieniami planowania finansowego w dziedzinie ubezpieczeń, statystyki i rachunkowości ubezpieczeniowej. W swych rozmowach z naukowcami i praktykami ubezpieczeniowymi stwierdzał, że szereg rozwiązań przyjętych i realizowanych w polskiej dydaktyce i praktyce w zakresie ubezpieczeń zasługuje na zastosowanie w dydaktyce i praktyce bułgarskiej.

L. P.

POBYT DOC. DRA H. NEEFA W POZNANIU

Doc. dr Helmut Neef, dziekan Wyższej Szkoły Partyjnej Komitetu Centralnego SED w Berlinie przybył do Polski, z odczytami na temat stanowiska Niemieckiej Republiki Federalnej i Niemieckiej Republiki Demokratycznej w sprawie granicy na Odrze i Nysie oraz stosunków polsko-niemieckich.

Doc. dr H. Neef jest historykiem czasów nowożytnych, przy czym zajmuje się szczególnie problematyką ruchu robotniczego w Niemczech okresu końca XIX w, dp zakończenia drugiej wojny światowej.

W dniu 13 maja 1960 r. odbyło się spotkanie dziekana Neefa z pracownikami i studentami Wyższej Szkoły Ekonomicznej. W wygłoszonym odczycie zostało przedstawione stanowisko rządu NRD i partii SED w sprawie granicy na Odrze i Nysie oraz osiągnięcia w budowie socjalistycznych, dobrosąsiedzkich stosunków narodu niemieckiego z narodem polskim. Bardzo interesująco wypadło uzasadnienie określenia granicy na Odrze i Nysie jako granicy pokoju nie tylko dla obu zainteresowanych narodów, lecz i całego świata. Poruszono bardzo trudny problem likwidacji elementów i pozostałości nazistowskich przez rząd NRD. Zapoznano słuchaczy z postępami i trudnościami SED w wychowaniu młodego pokolenia w duchu proletariackiego internacjonalizmu i przyjaźni z narodem polskim, w asymilacji przesiedleńców osiadłych w NRD oraz przekonania ich o słuszności istniejącej granicy państwowej między narodem polskim i niemieckim.

Na tle wysiłków i stanowiska SED oraz rządu NRD dziekan Neef omówił sytuację polityczną i stanowisko rządu Adenauera w stosunku do NRD, do Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i w ogóle spraw polskich. Silne wrażenie zrobiło przedstawienie na podstawie źródłowych materiałów i dokumentów udziału i wpływu byłych przestępców wojennych z terenów okupowanej Polski i innych krajów w zachodnioniemieckiej adenauerowskiej służbie sprawiedliwości. Militaryzacja, odżywianie elementów neohitlerowskich, polityka antypolska Niemiec Zachodnich w świetle udokumentowanych faktów zarysowały się wyraźnie i przekonująco w świadomości słuchaczy. Świadczyć może o tym ożywiona i samorzutna dyskusja, jaka wywiązała się po zakończeniu odczytu na niektóre wypowiedzi dziekana Neefa oraz ciepłe podziękowanie zgotowane prelegentowi na zakończenie odczytu i całego spotkania.

Dziekan Neef w czasie swego pobytu w Polsce poza licznymi spotkaniami z pracownikami nauki i społeczeństwa miasta Poznania i naszego województwa uczestniczył w obchodach święta Ziemi Zachodnich we Wrocławiu oraz odwiedził Szczecin i Warszawę. W dniu 13 maja opuścił miasto Poznań udając się bezpośrednio w drogę powrotną do kraju.